

עבודת אלול – משימה רוחנית

הרב דוד פוטש

ראשי פרקים:

1. אלול מתוח ורפוי
2. תכונתו של החודש
3. רצון פנימי ורצון חיצוני
4. קישור לקב"ה בכל מצב
5. תיקון מתוך הטוב שבאדם
6. מודעות של קרבת אלוקים
7. מאלול לראש השנה

אלול מתוח ורפוי

מדי שנה, עם התקרבותו של חודש אלול, האדם חווה תסכול מסויים. אנו יודעים שראש השנה הוא יום הדין, ומאמינים באמונה שלמה שהדין בו אנו נידונים הוא דין אמת. ממילא אנו נכנסים ללחץ, ומשתדלים מאוד בעבודתנו בראש השנה ויום כיפור. אבל אחרי העליה הגדולה אנו חוזרים לשגרה, וישנה 'ירידת מתח' מסויימת – עד שמגיע חודש אלול של השנה הבאה, ושוב ראש השנה, ושוב יום כיפור. הגלגל הסובב הזה עלול ליצור אצלנו תחושה של תסכול, כאילו הקב"ה עושה בנו מעין משחק שכזה.

הדבר מורגש במיוחד בעולם הישיבות: בישיבה, דווקא בימי הרחמים והסליחות קיימת יראת-הדין קשה. נהוג לפעמים שהמשגיח חוזר וקורא – קריאה ממשית או רעיונית – 'יום הדין קרב ובא', ומדגיש את אימת הדין, ובחורי הישיבה בודקים את עצמם, ועורכים חשבון נפש אמיתי, הכרוך בחרדה. חרדה זו מולידה מתח בתוך נפשו של האדם,

והמתח הזה אף גורם לעיתים למערכות יחסים קשות בין האדם לחברו: 'עכשיו אני עסוק בתיקון שלי, צריך לתקן כך וכך, ודווקא עכשיו אתה מפריע לי?!'.

אני מניח שישנם רבים המזדהים עם התיאור הזה, תיאור של אלול מתוח מאד; אבל לשמחתנו, תורת החסידות נתנה טעם אחר לחלוטין לחודש אלול. ידועים ראשי התיבות 'אני לדודי ודודי לי'¹; מדוע נבחר דווקא פסוק זה כדי לייצג את אלול? בעל התניא מסביר: אני פונה לדודי, וכתוצאה מכך דודי פונה אלי חזרה בראש השנה, מטהר אותי ביום הכיפורים ומחבק אותי בסוכות; כלומר, זהו תהליך של פניה מצידנו אל הקב"ה, או במילים אחרות "אתערותא דלתתא" וחזרה של הקב"ה אלינו – "אתערותא דלעילא":

"כי באלול מתחיל בחי' [נת] אני לדודי, דהיינו בחי' [נת] אתערותא דלתתא עד ר"ה ויוה"כ שהם בחי' [נת] המשכת אלקותו ית' [ברך] למטה בבחי' [נת] התגלות... ומזה נמשך גם למטה על כללות נשמות ישראל לקבל עול מלכות שמים עליהם, ותהיה יראתו על פניהם כל השנה... וזהו בחי' [נת] דודי לי, רק שצריך תחלה לעורר את האו"ר על ידי אתערותא דלתתא שהיא באלול"²

ישנו כלל חשוב מאד שהגדיר הרב קוק זצ"ל במכתב לרב חרל"פ: "כל זמן מאיר בתכונתו"³. כלומר, כל מה שאירע בעבר חוזר ומתרחש לדורות, נותן את משמעותו מחדש בכל דור ודור. הרי מדוע כדי להזכיר את יציאת מצרים יש להקפיד על אותם פרטי דינים כה מרובים בפסח? מדוע שלא נסתפק בהרמת המצה כדי להמחיש שיצאנו ממצרים – מדוע היה צריך לכתוב ספר שלם על כך?

התשובה היא שבכל שנה מאירה בליל הסדר אותה התגלות שהייתה ביציאת מצרים, ואנחנו יכולים לחיות את אותה ההתגלות ממש – כשהתנאי לכך הוא קיום כל פרטי ההלכות. הקב"ה יודע מה היא ההארה המיוחדת לחג הפסח, והוא יודע איזה כלים דרושים עבורנו כדי שנוכל לקבל אותה. במצוות ביעור החמץ, למשל, הוא בעצם אומר לנו: 'אם לא תבערו את החמץ מביתכם, ההארה של הפסח לא תוכל להיכנס'. כך הוא בהלכות הפסח, וכך הוא בפרטי ההלכות והמעשים של כל חג, זמן ומועד. צריך להבין כיצד כל הפרטים הללו מביאים אותנו לקבל את ההארה של הזמן, ומה הקשר בין הלכות הזמן להארה שלו, וכמובן – צריך להבין מהי ההארה המיוחדת לאותו זמן. אנו ננסה לצעוד בעקבות ההארה של חודש אלול, כשבהמשך לכלל "כל זמן מאיר בתכונתו", יש לחזור אחורה, לימי אלול שבעבר, עד בריאת העולם.

¹ ראה אבודרהם סדר תפילות ראש השנה, ועוד; הפסוק – שיר השירים ו' ג'.

² ליקוטי תורה פרשת ראה ד"ה אני לדודי (ח"ב, ספר דברים דף ל"ב ע"א).

³ אגרות הראי"ה ח"ב עמ' ל"ז (אגרת שע"ח).

תכונתו של החודש

אנו נלך תחילה בדרך הסברו של הרב חרל"פ את עבודת אלול⁴. הטור מביא כמה טעמים מדוע אנו תוקעים בשופר בתחילת אלול⁵. אלו הם שני הטעמים הראשונים, והעיקריים:

א. באלול עלה משה להר סיני כדי לקבל את הלוחות השניים; היתה זו עת רצון גדולה, ותקעו בה בשופר כדי להודיע שמשה עולה להר, ולדאוג שעם ישראל לא יחטא שוב חלילה. "והקב"ה נתעלה באותו שופר, שנאמר 'עלה אלקים בתרועה'".

ב. השופר מעורר אותנו לחזור בתשובה: "להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר 'אם יתקע שופר בעיר [ועם לא יחרדו]'".

שואל ה'בית יוסף' על אתר: מדוע היה צורך בשני הטעמים, הרי די בראשון כדי להסביר את מנהג תקיעת השופר? ו'תיכף לשאלה תשובה', מביא ה'בית יוסף' שתי תשובות:

א. השופר נועד להחריד את האדם, ולמנוע אותו מלהמשיך ולחטוא בעתיד.

ב. השופר גם נועד לעורר את ליבו של האדם, לשוב בתשובה על העבר.

מהו הקשר הפנימי בין ההימנעות מלחטוא בעתיד ובין התשובה על העבר? אנו יודעים ש"עבירה גוררת עבירה"⁶, והאדם החוטא עלול להתגלגל ולהתגלגל במורד חטאיו. הרב חרל"פ כותב שבאלול יש סגולה מיוחדת בנושא זה: הקב"ה עוצר עבורנו את הכדור המתגלגל של "עבירה גוררת עבירה"⁷! זהו הטעם הראשון לתקיעת השופר – ש"נמנעים על ידו מלחטוא"⁸. כלומר, קול השופר אומר לנו: 'אל תחזרו על חטא העגל, אל תתגלגלו מחטא העגל לחטאים נוספים'. זו סגולה מיוחדת של חודש אלול, שבו כל העבר נעצר לפתע, החוטא מסוגל להשתחרר ממדרון החטאים בו הוא נמצא, ומסוגל לפתוח בפעולת תיקון.

עלינו להתבונן, היכן ראה הרב חרל"פ את קישור הסגולה הזו לחטא העגל? ככל הנראה, בדו-שיח שנערך בין הקב"ה למשה רבנו, לאחר שהקב"ה אמר למשה "לך רד, כי

⁴ מי מרום חלק ז' (אורי וישעי) פרק י"א.

⁵ טור או"ח ריש סי' תקפ"א.

⁶ אבות פ"ד מ"ב.

⁷ מי מרום שם (עמ' ס"ח-ס"ט).

⁸ בית יוסף או"ח ריש סי' תקפ"א.

שחת עמך⁹: 'עמך' דווקא, כאילו הקב"ה ניתק את הקשר בינו לבין עם ישראל, ולפיכך הוא אומר למשה 'זה כבר לא העם שלי אלא העם שלך'. אבל משה נלחם על הנקודה הזו: 'לא, זהו העם שלך!':

"ויאמר משה אל ה': ראה אתה אומר אליי 'העל את העם הזה' ואתה לא הודעתני את אשר תשלח עמי, ואתה אמרת ידעתיך בשם, וגם מצאת חן בעיני. ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך, הודעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא חן בעיניך, וראה כי עמך הגוי הזה"¹⁰

לאחר המשך הדו-שיח בין הקב"ה למשה, מסיים הקב"ה בגילוי י"ג מידות הרחמים למשה¹¹, ובעצם אומר לו בכך: 'קיבלתי את בקשתך, אני חוזר לחדש את הקשר'. חידוש הקשר נעשה על ידי י"ג מידות הרחמים, שעל ידן נתקרבו שוב עם ישראל לקב"ה.

כפי שכותב עוד הרב חרל"פ, העונש הגדול ביותר של האדם החוטא, יותר מכל העונשים שהוא עלול להיענש בהם, היא העובדה שהוא מתרחק מהקב"ה. בעל התניא כותב שבאלול המלך יוצא לשדה¹². מה פירוש הדבר? אם האדם רוצה להיכנס אל המלך ביום רגיל, כשהמלך יושב בלשכה שלו, יהיה צריך לבדוק היטב האם האדם ראוי לזכות ולהיכנס אל המלך; אבל כשהמלך יוצא לשדה, מחוץ לארמונו וגבולו, אפשר ללכת ולפגוש אותו ללא כל מניעות ומחסומים, גם אם מצד הדין איננו זכאים לכך.

מן ההתקרבות המיוחדת שנעשתה בלוחות השניים, למדנו שבאלול יוצא הקב"ה לשדה, ואזי אפשר לפגוש אותו על אף כל העוונות שלנו. 'כדור' החטאים המתגלגל נעצר, בטרם דין ובלא משפט, אנו יכולים להתחבר אל הקב"ה ישירות.

רצון פנימי ורצון חיצוני

כל החיים שלנו אנחנו חיים בשני רבדים, המתבטאים ברצון פנימי ורצון חיצוני¹³. רובד אחד הוא הרובד הפנימי: הנשמה שלנו, שאף פעם לא התקלקלה ועם כל מה שנעשה היא תישאר טהורה – "אלוקי, נשמה שנתת בי טהורה היא...". הרובד השני הוא הרובד

⁹ שמות ל"ב ז'.

¹⁰ שמות ל"ג י"ב-י"ג, והשווה שבת פ"ט ע"ב.

¹¹ שמות ל"ד ו'-ז'.

¹² ליקוטי תורה שם.

¹³ ראה אורות הקודש ח"א עמ' רנ"ט, ח"ב עמ' פ"ח.

החיצוני, המתבטא בשאיפות ומעשים חיצוניים. אנו יכולים לחיות את חיינו במנותק מן התודעה הזאת, מבלי לדעת בכלל שקיימים בנו הרבדים הללו.

כדי להמחיש את ההבדל בין הרובד הפנימי לרובד החיצוני, וההשפעה שלהם על הרצון של האדם, אביא משל נפלא מן החיים ששמעתי מהרב דוקי (צדוק) בן ארצי, בתקופה בה היה עדיין בתהליכי תשובה. במלחמת יום כיפור הוא היה טייס קרבי, ויצא למשימת צילום מסוכנת מעל התעלה, כדי לגלות את מיקום סוללות הטילים של האויב. וכך הוא סיפר: "רגע לפני שסגרו מעליי את חופת הטייס, שאלו אותי: 'אתה אוהב את הבית?' עניתי: 'כן'. 'אתה רוצה לחיות?' עניתי: 'בוודאי!'. 'אז מה אתה עושה, הרי רוב הסיכויים שאתה לא חוזר?'. אמרתי להם: 'נכון, אני רוצה לחיות, אני רוצה לאהוב את אשתי והילדים, אבל אלה רצונות חיצוניים; יש לי רצון עמוק יותר להיות שותף בהצלחת המדינה, ומולו כל הרצונות החיצוניים נמחקים!'. "

כלומר, יש רצון אמיתי, פנימי ויש חשק חיצוני. הרצון האמיתי הוא מה בפנים, בנשמה, ומסביבו יש חשקים; לאו דווקא חשקים רעים, אך הם מכסים ומסתירים את הרצון הפנימי. כך אנו חיים – "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"¹⁴: אין הכוונה שכל מי שחוטא צריך להתאשפז בבית משוגעים, אלא הכוונה שמהו חיצוני נכנס לתוכו וכיסה על הרצון האמיתי. כך למשל, לפעמים כשאדם כועס הוא שובר משהו, ואחרי שהוא יסיים לכעוס ישאלו אותו: 'למה שברת?' והוא יענה: 'זה לא הייתי אני, אני אדם עדין, משהו זר השתלט עליי, על הרצון האמיתי שלי'¹⁵.

ככל שאנחנו חוטאים, הולך ונערם על הנשמה 'אבק' של חשקים ורצונות שונים, הגורם לנו לחיות במנותק ממנה. לחיות במנותק מן הנשמה, פירושו של דבר לחיות במנותק מהקב"ה; וככל שהאבק עבה יותר, באופן אוטומטי אנחנו מקבלים פחות חיות. כך מגיע האדם לחודש אלול ושכבה עבה מכסה אותו, ונשמתו לא מאירה – ואם כן מדוע שהוא יחזור פתאום בתשובה? איך הוא יתחיל את התהליך, איך הוא יעשה את התנועה של 'אני לדודי'? מצד אחד אמרנו שדרושה אתערותא דלתתא כדי לעורר אתערותא דלעילא, אבל מצד שני "ואלמלא הקב"ה עוזרו, אין יכול לו"¹⁶ – אם הקב"ה לא יעזור לאדם להתחיל את ה'אני לדודי', הוא לא יוכל לעשות זאת!

¹⁴ סוטה ג' ע"א.

¹⁵ ראה שבת ק"ה ע"ב – "המשבר כליו בחמתו... יהא בעיניך כעובד עבודה זרה... איזהו אל זר שיש בגופו של אדם, הוי אומר זה יצר הרע".

¹⁶ קידושין ל' ע"ב, בעניין יצרו של אדם המתגבר עליו בכל יום.

אך זוהי התכונה המיוחדת של אלול, זוהי משמעותו של משל 'המלך בשדה': כפי שכותב בעל התניא, הקב"ה עוקף את כל ה'אבק' הזה, פוגש את הנשמה ישירות, מצית אותה, וכל שכבות האבק נשרפות בבערתה¹⁷. באלול אנחנו יכולים להיפגש ישירות עם נשמתנו; לא בגלל שהקב"ה סלח לנו על חטאינו, אלא מפני שמהו הדליק את הרצון הפנימי שהיה מוסתר עמוק בתוכנו.

קישור לקב"ה בכל חצב

על פי יסוד זה אומר ר' נחמן:

"ועיקר התשובה היא בחודש אלול, כי הם ימי רצון שעלה משה לקבל לוחות אחרונות, ופתח דרך כבושה לילך בה. ומהי הדרך שעשה משה? כך הוא עשה, שמה קשר את עצמו אפילו לפחות שבִּישְׂרָאֵל, לכל העגלים למיניהם, ומסר נפשו עליהם כמו שנאמר: 'ואם אין, מחני נא מספרך אשר כתבת'. וזהו פירוש 'ויקהל משה', שמה היה מאסף ומייחד ומקשר את עצמו עם כל ישראל, אפילו עם הפחות שבפחותים"¹⁸

כשמה אומר בתחילת הארבעים יום, "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת"¹⁹, הוא בעצם אומר כך: 'ריבונו של עולם, אם אתה לא מחדש את הקשר עם כל נשמה ונשמה הנמצאת למטה, נשמה של כל יהודי ויהודי – אזי גם אני לא נמצא פה'. והתשובה של ה'ה' ה' ה' אל רחום וחנון"²⁰; בהמשך נבין מה פְּשָׁרָה. ממשיך ר' נחמן ואומר: "וזהו סוד הפסוק: 'כָּלֹּ סֶג יַחֲדִיו'²¹. 'כולו סג', כלומר כולו מלוכלך – ולמרות זאת אנו יחדיו, אני נמצא ביחד איתו. אפילו אדם מישראל שהתרחק וסר – סָג – מכל וכל מהקב"ה, ושכבת האבק על הנשמה שלו עבה ביותר, אף על פי כן צריך הוא להתייחד ולהקשר עם הקב"ה, בדרך בה נהג משה: משה כביכול הזכיר לקב"ה שיש גם בחינת אלוקות באדם, יש נשמה אפילו בדיוטה התחתונה ביותר, אפילו ב"עשרה כתרי דמסאבותא". לכן אפילו שעם ישראל חטא בחטא העגל, משה טען לקב"ה – אתה לא יכול לקרוא להם 'העם של משה',

¹⁷ על פי ליקוטי תורה שם (ע"ב).

¹⁸ ליקוטי מוהר"ן סי' ו'.

¹⁹ שמות ל"ב ל"ב.

²⁰ שמות ל"ד ו'.

²¹ תהילים נ"ג ד', וראה שם י"ד ג'.

הרי הם עמך. ואכן הקב"ה השיב לו – "ה' ה' אל רחום וחנון": "אני הוא קודם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם"²².

ישבתי פעם אצל הרב צבי יהודה זצ"ל, כשבאו אליו קצינים לא דתיים והוא נתן להם שיחה. אחד הקצינים אמר לו: "כבוד הרב, כל מה שהרב אמר זה לאנשים מאמינים, אבל אני אגיד 'דוגרי', אין בי אמונה". הרב צבי יהודה השיב לו: "יש בך אמונה!" הקצין ממשיך: "אני מחלל שבת, אין לי אלוקים", והרב צבי יהודה אומר לו: "אתה רק לא יודע שיש בך אמונה". כך הם מתווכחים במשך כמה דקות, ולבסוף אמר לו הרב צבי יהודה כדברים האלה: "זהו בדיוק מה שאמר הקב"ה למשה כששלח אותו להוציא את בני ישראל ממצרים. משה אמר: "והן לא יאמינו לי"²³, והקב"ה השיב לו: "מאמינים בני מאמינים הם"²⁴, ואף העניש אותו על אמירה זו.

לכאורה הדבר באמת תמוה – הרי משה צדק באומרו שהם לא יאמינו לו²⁵, הרי הם היו במ"ט שערי טומאה!²⁶ אלא שהוא התכוון ליותר מכך. אמונה פירושה קשר, והאמירה "והן לא יאמינו לי" פירושה 'ניתק הקשר'. לכן השיב לו הקב"ה "מאמינים בני מאמינים הם". אמנם במ"ט טומאה, אבל הקשר הבסיסי תמיד קיים. זוהי כוונת הדברים שאמר הרב צבי יהודה לאותו קצין: "זאת עובדה – "אשר בחר בנו!" יש בך נשמה אלוהית. אפשר לחיות את העובדה הזאת, אפשר להתעלם ממנה, אפשר לנסות לחפש אותה, אפשר לברוח ממנה, אבל זו עובדה. הקשר קיים, רק צריך לחדשו, להדליק את הנשמה"²⁷.

תיקון מתוך הטוב שבאדם

לאחר השגת הידיעה שהקב"ה פוגש את הנשמות שלנו בחודש אלול, ומבעיר אותן בצורה מיוחדת, צריך לברר מה אנו אמורים לעשות עם זה. בעל התניא כותב שהצעד

²² ראש השנה י"ז ע"ב; הסיום – "ויעשה תשובה".

²³ שמות ד' א'.

²⁴ שמות רבה ג' י"ב.

²⁵ אמנם נאמר תחילה "ויאמן העם" (שמות ד' ל"א), אך כשהגיעו צרות, נאמר "ולא שמעו אל משה, מִקְצָר רוח ומעבודה קשה" (שם ו' ט'), ורק לבסוף "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" (שמות י"ד ל"א).

²⁶ זוהר חדש ריש פרשת יתרו.

²⁷ זהו מה שדוד אמר באותו מזמור שאנחנו אומרים בחודש אלול: "לך אמר לבי: 'בקשו פני', את פניך ה' אבקש" (תהילים כ"ז ח'). מה פירוש הדברים, מי פונה למי? אחד הפירושים הוא שליבו של האדם הוא שאומר לו 'בקשו פני' (ראב"ע שם). כלומר, פנימיותו של האדם, נשמתו, קוראת אליו: 'תבקש אותי!', אתה יכול להיפגש איתי, לכן "את פניך ה' אבקש".

הראשון הוא להזדהות עם הנשמה²⁸. קודם כל לדעת אותה, להכיר אותה, להכניס לתודעה את הידיעה ש"אלוקי, נשמה שנתת בי": לא רק להגיד את המילים הללו בבוקר, אלא לחיות איתן. להצטער עם הנשמה, לחשוב: 'בכמה מאסרים שמתי את הנשמה שלי, כמה חיים היא רצתה לתת לי, כמה היא התאכזבה ממני'.

הצעד השני הוא לעשות מעשים חיוביים; מעשים כאלה הם בבחינת פתיחת הצוהר לנשמה. במקום צריך לעצור את החיטוט הרגיל בחטאים, להתנהג כעת כאילו הכל בסדר, וקודם כל לעשות דברים טובים. כך אומר ר' נחמן – "דע, כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות"²⁹: כל אדם, כולל עצמך. כשם שאתה צריך להסתכל על הטוב שיש בכל אדם אחר, כך אתה צריך להביט על עצמך ולחפש בך את הטוב. "ואפילו אם הוא מפליג שם... הוא טוב לגרמיה": כלומר, הדבר משמעותי אפילו אם מדובר בנקודה קטנה של טוב המעורבת בהרבה רע. אבל כיצד יכולה נקודה קטנה להכריע עולם? אם האדם מושחת באופן כללי, כיצד ניתן להיאחז בו בנקודה קטנה של טוב, הרי "רובו ככולו"³⁰?

ניתן להמשיל זאת לאדם משותק שאיננו מסוגל להזיז אף איבר; כנראה שהחיות אינה זורמת באותו איבר. אך פתאום, כשהרופא לוקח סיכה ודוקר אותו באצבע הקטנה של הרגל, משהו זז שם – והסובבים כמובן קופצים בהתרגשות. מי שיסתכל מן הצד עלול לתמוה: 'על מה השמחה, הוא בסך הכל הזיז את אצבע קטנה, ועדיין הוא שוכב ולא זז' – אבל האמת היא שאפילו אם האצבע זזה מעט, הדבר אומר שעמוק בתוך הגוף הדומם הזה, ישנם חיים; ואם יש חיים, יש תקווה וסיכוי שהחיים הללו יתפשטו לכל הגוף. זהו עומק דברי ר' נחמן: אם אישיותו של האדם היתה מושחתת ביסודה, אזי השחיתות היתה פושה בכל-כולו, ולא היה ניתן למצוא בו אפילו דבר קטן חיובי. לפיכך אם מצאנו משהו טוב, אפילו זעיר, זהו סימן שהנשמה האלוקית חיה בפנים, והיא יכולה להתגלות מתוך הדבר הקטן הזה ולהתרחב על כל האדם. איזו תקווה הדבר נותן!

זוהי בדיוק עבודת אלול. אנו צריכים להתמקד בחיפוש אחר הנקודות הטובות שלנו, מהם התחומים בהם אנחנו 'חזקים', אלו מצוות חביבות עלינו במיוחד – ואת כל הדברים החיוביים הללו אנו צריכים להגביר עוד יותר. המהר"ל כותב שכל מעשה טוב הוא ביטוי

²⁸ ליקוטי תורה שם (אות ב').

²⁹ ליקוטי מוהר"ן סי' רפ"ב. למעשה האמירה שצריך לדון לכף זכות היא משנה (אבות פ"א מ"ו), אלא שר' נחמן מאיר את עומק המשנה ומשמעותה: שכשאתה דן את האדם לכף זכות, אתה מרומם אותו בפועל מהמקום שהיה בו.

³⁰ נזיר מ"ב א'.

אופיה המיוחד של הנשמה³¹. כשהאדם עושה דברים הקרובים לנשמתו וחביבים עליה, הוא מחורר בכך את המסך המכסה עליה, ופוגש אותה במלואה.

מודעות של קרבת אלוקים

יותר מכך: יש להיכנס למודעות אלוקית, כלומר לחיות בתודעה של קשר וחיבור עם הקב"ה. בעולם החול אדם יכול לפעמים לעשות מעשים טובים תוך ניתוק תודעתי; כשנהג אמבולנס, למשל, נכנס לרכבו ונוסע כדי לטפל באירוע, לא תמיד הוא חושב על משמעות מעשהו, על כך שהוא מקיים חיי אדם; הוא פשוט נכנס לאמבולנס ונוסע, כמין שגרה טכנית. אבל באלול אנו צריכים במיוחד לחשוב בצורה מודעת, להכניס את הקב"ה לתמונה בכל מעשה ומעשה: 'הקב"ה, אני עושה עכשיו מעשה אלוקי'. הרמנו טלפון להורים? אנו צריכים להכניס לתודעה: 'אני מקיים עכשיו כיבוד אב ואם'. להכניס מודעות אלוקית תוך כדי העשייה החיובית.

"כי בועז היה בטבעו אוהב צוותא, והיה ירא לנפשו אולי אין זה מבורר שהוא לשם שמיים, לכן התקין והגדיר עצמו שמיד שיראה את רעהו, הדיבור הראשון יהיה שישאלו בה'... כדי לברר מדתו שהצוותא היא מבוררת בכוונה לשם שמים"³²

חשוב להדגיש: לא רק את המצוות אנו צריכים לעשות מתוך מודעות אלוקית; גם תחביבים ומעשי 'חולין', שאינם בגדר מצוות, יש להכניס לתודעה של קדושה. כדוגמא מהחיים אני יכול לספר על אבי גרינוולד הי"ד, בוגר הישיבה שנהרג במלחמת שלום הגליל. בתקופת לימודיו כאן הוא התעלה בקודש, בהמשך למד בכולל מר"ץ ונהיה תלמיד חכם, ולאחר מכן הלך להיות מנהל חטיבת ביניים בקרית שמונה, במטרה להיות מאוחר יותר ראש ישיבה תיכונית. לאבי היה תחביב – הוא אהב מאוד לנהוג; 'חולה הגה' בלשון מדוברת. אבל מה, לא בדיוק מקובל לראות ראש ישיבה תיכונית שמגיע כל בוקר עם אופנוע. מה לעשות? הוא מצא פתרון ייחודי מאד: היה לו הסכם עם 'אגד', שפעם בשבוע הוא נוהג על אוטובוס בקו קרית שמונה-ירושלים, הלך חזר. אחרי שחתם על ההסכם הזה, הוא אמר לי: "אני אעלה את הנוסעים ואומר לכל אחד, 'בוקר טוב, מה שלומך?'". אחרי כמה נסיעות אני כבר אכיר את האנשים, אסביר להם מה אנו עוברים בדרך, מהם ההרים האלה, מה קרה במקום זה וזה בתקופת התנ"ך, בהיסטוריה של עם ישראל. אם

³¹ תפארת ישראל פרק ז' (במהדורת מ"י: עמ' ק"כ), וראה גם פרק ג' (עמ' ס"ד-ס"ה).

³² מי השילוח, ליקוטים – ברכות נ"ד ע"א (מהדורה מחודשת, ב"ב תשס"ה, ח"א עמ' רל"ח). את החברתיות של בועז וההתנהלות הבלתי-אמצעית שלו, ניתן גם לראות מכך שהוא ירד בעצמו לשמור בגורן, למרות שהיו לו משרתים שיכלו לעשות זאת. הוא רצה להיפגש עם הקב"ה דרך הגורן, דרך החברה, דרך החיים.

נהיה בחודש אלול – אשים קלטת לאלול, תהיה להם חוויה בנסיעה. מה, זו לא עבודת השם?".

אבי הי"ד עשה בדיוק מה שבועז עשה: חז"ל מספרים שבועז תיקן שיהא אדם שואל לשלום חברו בשם³³. מדוע דווקא בועז תיקן את התקנה הזאת? הרבי מאיזביצא מסביר שבועז היה מטבעו טיפוס חברתי מאוד, אבל כשהוא נתמנה לראש הסנהדרין, תפקיד מכובד שלכאורה לא מאפשר לו להמשיך את ההתנהלות העממית לה היה רגיל. אבל בועז לא רצה לוותר על העולם החברתי שלו, הלך אל חבריו ואמר להם: "ה' עמכם", והם ענו לו "יברכך ה'";³⁴ המשיך לשבת יחד איתם, אבל הכניס אליהם את שם ה', את התודעה האלוקית, וממילא הרמה של החבורה עלתה.

לכל אחד יש דברים שהוא מאד אוהב, אף שהם לא בגדר מצוות ממש, ובאלול אנו מספחים את הדברים הללו לתוך הקדושה, וצריך לחשוב כיצד עושים גם אותם באופן אלוקי – כמובן בפרופורציות הנכונות.

זוהי פסגת אלול – הקשר הבלעדי לקב"ה. ה'שפת אמת' כותב על חודש זה, ששמו מורכב מהאותיות 'לא – לו': "שם חודש אלול, ע"פ הפסוק 'הוא עשנו ולא אנחנו' דיש קרי וכתוב לו אנחנו"³⁵, "והכל א' [חד]", כי בנ"י אין להם מציאות אחרת כלל בלתי לה' לבדו, ולכן לו אנחנו"³⁶. כלומר, האדם אומר 'אני לא פה, אני שייך לו', לקב"ה. באלול אנו מחדדים את השליחות שלנו לריבונו של עולם, דרך כל המעשים החיוביים הללו, והתמסרות זו היא שיא משמעותו של החודש.

חאלול לראש השנה

בהפטרה של היום הראשון של ראש השנה, אנו קוראים את תיאור בקשתה של חנה לבן, ותפילת ההודיה שלה אחרי מילוי הבקשה³⁷. פרשה זו נקבעה בראש השנה לא רק בגלל שחנה נפקדה בראש השנה³⁸, אלא מפני שבסיפור הזה טמון עניינו של ראש השנה. חנה העקרה בכתה בשילה, ובעלה אלקנה ניגש אליה ואמר לה: "חנה, למה תבכי ולמה לא

³³ משנה ברכות ט' ה', וראה ירושלמי ברכות פרק ט' הלכה ה'.

³⁴ רות ב' ד'.

³⁵ שפת אמת דברים פרשת שופטים תרל"ח. הפסוק – תהילים ק' ג'.

³⁶ שם סוף תרמ"ז, בשם סבו בעל חידושי הרי"ם.

³⁷ שמואל א' פרקים א'–ב'.

³⁸ ראש השנה י"א ע"א.

תאכלי ולמה יירע לבבך, הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים³⁹. מה פשר דבריו, האם הוא לא מבין שאין הוא יכול למלא מקום של ילד? הרי האשה נתברכה ביכולת ללדת, הדבר הוא חלק ממנה, ואם היא לא מצליחה 'לממש את עצמה', כפי שאומרים היום, היא מרגישה מתוסכלת, גם אם בעלה יגיד לה אלף פעמים שהוא איתה. אלא, נאמר במדרש, המילה "אנכי" רומזת ל"אנכי ה' אלוקיך", כאילו נאמר: "הלא 'אנכי ה' אלוקיך', טוב לך מעשרה בנים⁴⁰. כלומר, אלקנה אומר לה: 'את אמנם מבקשת בכנות ילד ורוצה לממש את עצמך בכך, אבל יש דין שנועלם מאיתנו, המונע ממך לקבל זאת. יש רק דרך אחת לעקוף את כל הדינים והמניעות – במקום לחשוב על עצמך, תחשבי על הקב"ה: 'הקב"ה, אני רוצה ילד, לא בתור מימוש עצמי אלא כדי שיהיה לך עוד חייל בעולם'. הרי כפי שאומרים חז"ל, הראשונה שקראה לקב"ה 'ה' צבאות' היתה חנה⁴¹ – ו'צבאות' פירושו שה' שמתגלה בעולם באמצעות 'חיילים'. וכך המשיכה חנה: "אם ראה תראה בעני אֶמְתֶּךָ, וזכרתני ולא תשכח את אֶמְתֶּךָ, ונתתה לאֶמְתֶּךָ..."⁴² – שוב ושוב 'אמתך', כאומרת 'הכל שלך, הקב"ה, עד כדי כך שאני אתן לך את הילד הזה' – "ונתתיו לה' כל ימי חייו"⁴³.

עלי שמע את תפילתה, "ויחשבה עלי לְשִׁפְרָה"⁴⁴. מדוע? הפסוק מסביר ש"רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע", אבל האם אשה איננה יכולה ללחוץ תפילה מבלי להיחשב כשיכורה? אלא, עלי שמע אשה האומרת – 'הקב"ה, אני לא רלוונטית, הכל שלך', והתפלל: מי שמע דבר כזה? הרי מי שמבקש ילד, מבקש תמיד בשביל עצמו! הדבר לא נשמע לו הגיוני, ולכן הוא חושב אותה לשיכורה. למעשה, בקשתה היתה הדבר ההגיוני ביותר: כהשאדם מתמסר לקב"ה עד הסוף, כל החסימות מוסרות, וכך חנה קיבלה כוחות ללדת.

אם בתקופת אלול אנחנו מתחברים אל הנשמה בחזרה, בעשייה חיובית ותודעה אלוקית, ומגיעים ממש לְחִיּוּת את הנשמה, אזי בראש השנה אנו יכולים באמת לצעוק אל הקב"ה: 'אנחנו שלך'. הקב"ה שומע את הזעקה הזאת, עוקף את מידת הדין ונותן לנו כוחות עצומים. זוהי עבודת אלול: הגברת החיוב עד לשיאה, שהוא ההתמסרות אל המלך. אם זוכים לעשות את התשובה באלול באופן כזה, אפשר להגיע לעשרת ימי תשובה

³⁹ שמואל א' א' ח'.

⁴⁰ מדרש שמואל שם.

⁴¹ ברכות ל"א ע"ב. הפסוק – שמואל א' א' י"א.

⁴² שם.

⁴³ שם.

⁴⁴ שם י"ג.

בהרגשה של קבלת כוחות חדשים. אין זו מליצה בעלמא; ניתן לבחון דברים שהיה קשה לנו לקיים לפני כן, וכעת אנו מרגישים סיעתא דשמיא מיוחדת בעשייתם. אלה חיים יותר מעניינים, יותר אמיתיים, ובכל פעם יש לנו לאן לטפס בקשר עם הקב"ה.

